

УДК 581.552

ДЕЯКІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТРАВ'ЯНОГО ЯРУСУ ЛІСІВ ДОЛИНИ РІЧКИ ЛАТОРИЦІ

В. І. Сабадош, І. М. Данилик, Р. Я. Кіш

Деякі характеристики трав'яного ярусу лісів долини річки Латориці. — В. І. Сабадош¹, І. М. Данилик², Р. Я. Кіш¹. — Наводяться результати порівняння видового складу та екологічної структури трав'яного ярусу мокрих лісових лук і зімкнутих деревостанів двох лісових урочищ (заплавного та позазаплавного розташування) долини р. Латориці (Закарпатська низовина). Встановлено, що серед лісових угруповань видове багатство трав'яного ярусу вище у заплаві, а серед мокрих лісових лук – поза заплавою.

Ключові слова: ліси низовини, трав'яний ярус, флора.

Адреси: ¹ Ужгородський національний університет, вул. А. Волошина, 32, м. Ужгород 88000; ² Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, м. Львів 79026

Some characteristics of a grassy layer of forests in a valley of the river Latorytsa. — V. I. Sabadosh¹, I. M. Danilik², R. Kish¹. — The results of the floral analysis of components of a grass layer of two forest areas of a valley of river Latorytsa (the Transcarpathian lowland, Ukraine), located in a bottom-land and outside of it are submitted. It is established, that among forest communities the greatest number of species in a grass layer is present in a forest area of a bottom-land, and on wet wood meadows this parameter is higher in a forest area located outside of a bottom-land.

Keywords: forests of lowland, grass layer, flora.

Вступ

Лісові ділянки, що збереглися нині в агроландшафті Закарпатської низовини, є цінними осередками біорізноманіття регіону, важливими елементами його екологічної стійкості. Актуальним науковим завданням є вивчення сучасного стану цих лісових екосистем, їх просторової та функціональної гетерогенності. У пропонованій статті наводяться результати порівняння деяких флористичних характеристик трав'яного ярусу двох низовинних лісових урочищ, одне з яких розташоване у заплаві р. Латориці, а інше – поза сучасною її заплавою.

Матеріал і методика

До аналізу залучено списки видів квіткових рослин, виявлених у трав'яному ярусі на облікових ділянках у лісових урочищах Переш та Козуптово (Великодобронське лісництво Ужгородського держлісгоспу) при проведенні геоботанічних описів у 2002 – 2004 рр. Відомості, що обговорюються у цьому повідомленні, охоплюють лише певний сектор флори досліджених урочищ. Польові дослідження виконувалися переважно у другій половині вегетаційного періоду у деревостанах відмінних типів та на перезволожених болотистих лучних ділянках у межах лісових масивів. З первинних списків вилучено види, рослини яких у дорослому стані входять у ярус чагарників чи дерев.

Природна заплава р. Латориці в районі досліджень значно звужена людиною. Урочище Переш

майже повністю розташоване в сучасній заплаві річки, а от основна частина урочища Козуптово відділена від неї річковою дамбою. За впливом такого надзвичайно потужного екологічного фактора, як заплавність, досліджувані території суттєво відрізняються.

До аналізу залучено 18 описів із заплавної частини урочища Переш (9 лісових і 9 лучних) та 28 описів з позазаплавної частини урочища Козуптово (22 лісових і 6 лучних). Аналіз матеріалу дозволив виділити у кожному урочищі групи описів, подібних за складом домінуючих у трав'яному ярусі видів (незалежно від характеристик деревостану). Вісім виділених таким чином груп об'єднали більшість з описаних ценозів – 15 з урочища Переш і 26 – з Козуптово. Список відмічених тут видів наведено в таблиці (назви подані згідно академічного визначника рослин [2]). Серед обстежених мокрих лук урочища Переш переважають фітоценози з домінуванням *Glyceria maxima* (у таблиці та на рисунках ця група позначена P_G1), в урочищі Козуптово на мокрих луках домінують осоки (зокрема, *Carex riparia*), позначка групи – K_Car. Характер таких ділянок в обох урочищах – від чистих лук чи лук з чагарником до сильно зріджених деревостанів (зімкнутість чагарникового чи деревного ярусу – до 40%) з покриттям трав'яного ярусу – 60 – 90%. Займають вони зниження мікрорельєфу. В обстежених деревостанах

урочища Переш виділялися дві групи ценозів – з домінуванням *Convallaria majalis* (P_Con) та поєднанням *Urtica dioica*, *Glechoma hederacea* і *Bidens frondosa* (P_U&G&B). В урочищі Козуптово виділено 4 групи лісових ценозів – з домінуванням *Aegopodium podagraria* (K_Aeg), поєднанням *Urtica dioica* й *Rubus caesius* (K_U&R), поєднанням видів роду *Carex* та злаків (K_Ca&Po), а також з суттєвою часткою *Asarum europaeum* (K_Asa).

Для кожної групи фітоценозів було укладено сумарний список їх видового складу, який і піддавався подальшому аналізу. Вивчалася структура видового складу груп за відношенням рослин до освітленості місцезростань, вологості й багатства ґрунту та за характером зв'язку з певним типом рослинних угруповань. Оцінки екологічної приуроченості видів виведені з індикаторних показників, вказаних у відомій роботі Н. Ellenberg et al. [4]. Прийняті нами градації екологічної приуроченості видів включають, як правило, певний діапазон індикаторних значень відповідної шкали Елленберга. За освітленістю: градація „рослини затінку” включає види з індикаторними значеннями в діапазоні 1–3, „рослини напівзатінку” – 4–6, „рослини освітлених місць” – 7–9; за вологістю: „рослини свіжих ґрунтів” – 4–6, „рослини вологих ґрунтів” – 7–12; за багатством ґрунту: „рослини бідних ґрунтів” – 1–3, „рослини помірно багатих ґрунтів” – 4–6, „рослини багатих ґрунтів” – 7–9. Фітоценотична приуроченість аналізована на рівні груп класів (Gr.): „рослини приводних біотопів” – 1, „рослини часто порушуваних трав'яних біотопів” – 3 і 5, „рослини біотопів кам'янистих субстратів” – 4, „рослини лісів і чагарників” – 6–8.

Виділення прийнятих у цій статті груп географічних елементів флори та віднесення до них видів виконане нами за відомостями з трьох робіт [1, 3, 5].

Результати

Ліси обох урочищ віднесені до першої групи, тут час від часу проводяться певні господарські заходи, у т.ч. різні види рубок. Основними лісоутворюючими породами цих масивів є: *Quercus robur* L., *Fraxinus angustifolia* Vahl., *F. excelsior* L., *Carpinus betulus* L., *Populus alba* L., *P. deltoides* Marsh., *Acer campestre* L., *A. pseudoplatanus* L., *A. tataricum* L., *Ulmus laevis* Pall., *U. carpinifolia* Rupp. ex G. Suckow. На території обох урочищ переважають за площею деревостани з домінуванням *Q. robur* та *Fraxinus* sp. Матеріали лісовпорядкування і власні спостереження свідчать, що деревостани урочища Переш (як дубові, так і ясеневі) більш різноманітні за складом порід, ніж в урочищі Козуптово.

На облікових ділянках обох лісових масивів відмічене зростання 120 видів рослин, в урочищі Переш – 74, в урочищі Козуптово – 84. Спільними для обох масивів є 38 видів (31,7% від їх загального числа).

У заплавному урочищі Переш кількість видів трав'яного ярусу під пологом лісу (61) є істотно вищою, ніж на мокрих луках (35). Спільними для ділянок обох типів є 22 види (29,7% від виявлених у цьому урочищі). На позазаплавних територіях урочища Козуптово видове багатство мокрих лук (51) несуттєво відрізняється від числа видів у лісі (53); тут спільними є 20 видів (23,8%). Лісові й лучні ценози в урочищі Переш мають дещо більше спільних видів, ніж такі ж в урочищі Козуптово. Заплавний режим, очевидно, згладжує відмінності умов зростання у біотопах цих двох типів.

Аналіз даних виявив, що із 120 видів лише в лісових ценозах зустрічалися 54, лише в лучних – 29, а решта 37 – і в лісових, і в лучних. Із 54 видів першої групи лише 7 є спільними для обох урочищ: *Ajuga reptans*, *Convallaria majalis*, *Deschampsia cespitosa*, *Stenactis annua*, *Scrophularia nodosa*, *Stellaria nemorum*, *Viola reichenbachiana*. А з 29 видів, відмічених лише на мокрих луках, спільних для обох урочищ всього 3: *Alisma plantago-aquatica*, *Calystegia sepium*, *Sparganium erectum*. Зате серед видів, виявлених у Перерші лише в лісових ценозах, а у Козуптові лише на луках, спільних – аж 12. Сумарне видове багатство трав'яного ярусу лісових ділянок обох урочищ є очевидно більшим за багатство їх лучних ділянок (рис. 1). Лісові ділянки заплавного розташування трохи багатші видами, ніж позазаплавні, а от на лучних ділянках видів більше за межами заплави. Близько 30% видів загального списку виявлені у біотопах обох типів.

Аналіз екологічної структури виділених нами у кожному урочищі груп фітоценозів виявив наступне. У всіх трьох групах ценозів урочища Переш переважають види – індикатори освітлених місць (рис. 2), тут, порівняно з лісовими ценозами урочища Козуптово, набагато меншою є частка рослин затінку. Структура угруповань мокрих лук Козуптово є дуже близькою до такої всіх груп Переша, суттєво відрізняючись від лісових ділянок свого урочища, де переважають види напівзатінених зростань.

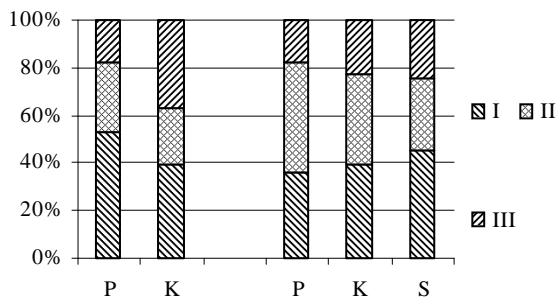
За відношенням до вологості ґрунту структура травостою лісових ценозів урочища Переш та лучних ценозів з обох урочищ є теж дуже близькою – тут домінують рослини вологих ґрунтів (рис. 3). У складі лісових ценозів урочища Козуптово переважають рослини свіжих ґрунтів. На описаних ділянках цього урочища частка видів, індивідуальних до аналізованого фактору, є трошки більшою, ніж у заплавному урочищі.

Структура травостою досліджених ділянок за відношенням до багатства ґрунту в усіх групах описів є, у цілому, досить подібною (рис. 4). В урочищі Переш чіткіше виражене переважання видів – індикаторів багатих ґрунтів, тоді як в урочищі Козуптово частки видів багатих і помірно багатих ґрунтів є досить близькими. У групах ценозів урочища Переш трохи вищою є частка видів,

індиферентних до цього фактору, а от в урочищі Козуптово у різних групах ценозів частка таких видів коливається.

За характером фітоценотичної приуроченості видів структура групи лучних ценозів урочища Переш найбільше відрізняється від інших груп високою часткою рослин приводних біотопів та найнижчою – рослин, що вважаються типовими для лісів і чагарників (рис. 5). Мокрі луки Козуптово за цією структурою видового складу близькі до лісових ділянок Переша – тут переважають рослини, характерні для часто порушуваних трав'яних ценозів, та близькими є частки рослин приводних біотопів і рослин лісів та чагарників. У лісових ценозах Козуптово переважають види лісів і чагарників, хоч істотною є і частка видів часто порушуваних трав'яних ценозів. У всіх виділених групах описів досить високою і близькою є частка видів, індиферентних до типу ценозу у місцезростаннях.

Отримані дані виявляють чітку відмінність лісових ценозів урочища Козуптово від інших аналізованих груп за співвідношенням у складі їх трав'яного ярусу видів з різною вимогливістю до освітленості та вологості ґрунту місцезростань, а також до фітоценотичного оточення. Ценози мокрих лук урочища Козуптово за дослідженими параметрами виявляються дуже подібними до лісових ценозів урочища Переш, навіть більше, ніж

А

В

Рис. 1. Співвідношення рослин лісового та лучного зростання на ділянках досліджень

Списки рослин: P – урочища Переш; K – урочища Козуптово; S – обох урочищ.

А – розподіл за наявністю в ценозах лише цього урочища; В – розподіл з урахуванням наявності в ценозах обох урочищ.

I – рослини виключно лісових ценозів; II – рослини лісових і лучних ценозів;

III – рослини виключно лучних ценозів

Fig. 1. Allocation of plants of wood growth and meadow growth on the investigated areas

The list of species: P – in forest area Peresh; K – in forest area Kozuptovo; S – in both forest areas

A – allocation only in this area; B – allocation on finds from both areas

I – plants only wood growth; II – plants of wood and meadow growths;

III – plants only meadow growth

подібні до них лучні ценози останнього. Але для всіх трьох останніх груп ценозів властивий, у цілому, близький характер екологічної структури.

Аналіз структури видового складу елементарних ділянок досліджень та їх об'єднань відображає наявність досить чітких відмінностей умов існування трав'яного ярусу на градієнті біотопів: мокрі лісові луки заплави – деревостани заплави – мокрі луки позазаплавних ділянок лісу – деревостани поза заплавою.

Вивчення спектрів географічних елементів флори у складі трав'яного ярусу обстежених ділянок виявило наступне. У загальному списку видів з аналізованих восьми груп ценозів найбільшою є частка рослин європейського геоелементу (рис. 6). Трохи меншою є частка євразійського і ще меншою – бореального геоелементів. Але види цих трьох груп складають 80% аналізованого списку. Ценозам урочища Переш властиві спектри, близькі до спектру загального списку виявлених видів, а от в урочищі Козуптово частка євразійського геоелементу може перевищувати частку європейського, а частка бореального, у цілому, зменшується. Лучні ценози обох урочищ та лісові ценози Переша відзначаються більшим різноманіттям геоелементів, ніж лісові ценози урочища Козуптово.

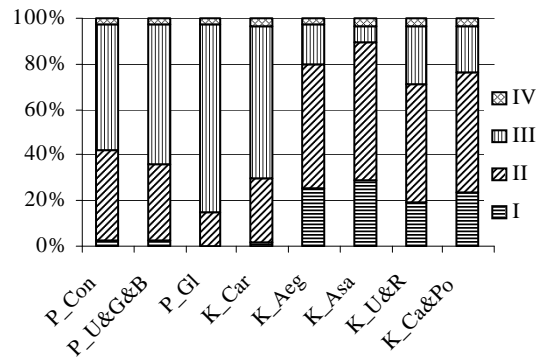

Рис. 2. Структура видового складу ценозів за відношенням рослин до освітленості місцезростань

I – рослини затінку; II – рослини напівзатінку; III – рослини освітлених місць;

IV – індиферентні до освітлення

Тут і в наступних рисунках по осі абсцис – позначки груп ценозів, їх пояснення – у тексті

Fig. 2. Spectra of sensitivity of plants to illuminating intensity of habitats

I – plants of a shade; II – plants of semi shade; III – plants of light places; IV – indifferent to the factor

Here and in the following figures on an axis of abscissas groups of communities are designated; explanations – in the text

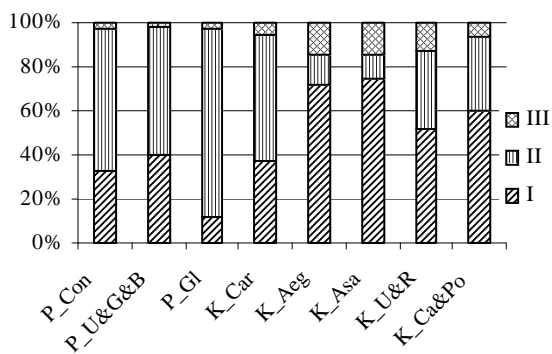

Рис. 3. Структура видового складу ценозів за відношенням рослин до вологості ґрунту

I – рослини свіжих ґрунтів; II – рослини вологих ґрунтів; III – індиферентні до вологості ґрунту

Fig. 3. Spectra of sensitivity of plants to humidity of soil

I – plants of fresh soils; II – plants of damp soils; III – indifferent to the factor

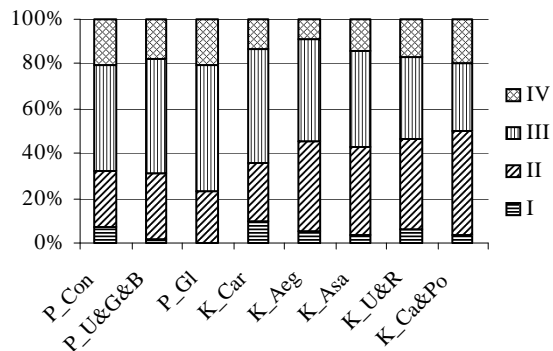

Рис. 4. Структура видового складу ценозів за відношенням рослин до багатства ґрунту

I – рослини бідних ґрунтів; II – рослини помірно багатих ґрунтів;

III – рослини багатих ґрунтів; IV – індиферентні до багатства ґрунту

Fig. 4. Spectra of sensitivity of plants to nutritiousness of soil

I – plants of poor soils; II – plants of moderately nutritious soils; III – plants of nutritious soils;

IV – indifferent to the factor

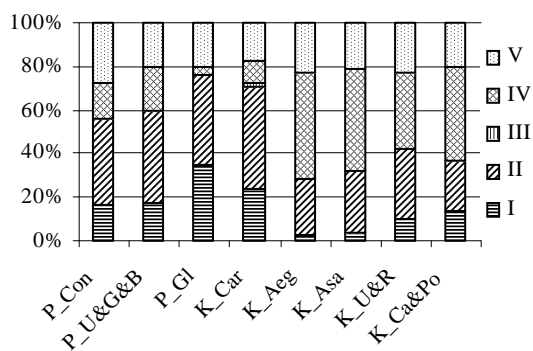

Рис. 5. Структура видового складу ценозів за фітоценотичною приуроченістю рослин

I – рослини приводних біотопів; II – рослини часто порушуваних трав'яних біотопів;

III – рослини біотопів кам'янистих субстратів; IV – рослини лісів і чагарників

V – індиферентні до характеру біотопу

Fig. 5. Spectra of typicalness of plants to plant communities

I – plants of wet and water biotopes; II – plants of frequently broken grassy biotopes; III – plants of stony biotopes; IV – plants of a wood and bush; V – indifferent to the factor

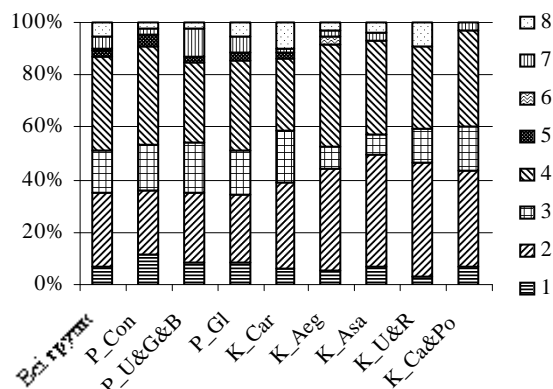

Рис. 6. Спектри географічних елементів флори у складі ценозів

Геоелементи: 1 – голарктичний, 2 – євразійський, 3 – бореальний,

4 – європейський, 5 – субсередземноморський, 6 – гірськоєвропейський,

7 – адвентивний, 8 – космополітний

Fig. 6. Spectra of geographical elements of a flora in structure of communities

1 – holarctic; 2 – euro-asian; 3 – boreal; 4 – european; 5 – submediterranean; 6 – mountain-european;

7 – adventive; 8 – cosmopolite

Таблиця. Види трав'яного ярусу фітоценозів урочищ Переш та Козуптово

Table. Herbaceous plants of forest areas Peresh and Kozuptovo

Назва виду	Групи фітоценозів							
	P_Con	P_U&G&B	P_GI	K_Car	K_Aeg	K_Asa	K_U&R	K_Ca&Po
<i>Aconitum moldavicum</i> Hacq.					+			
<i>Aegopodium podagraria</i> L.					+	+	+	+
<i>Agrostis canina</i> L.		+		+			+	+
<i>Ajuga reptans</i> L.		+			+		+	
<i>Alisma plantago-aquatica</i> L.			+	+				
<i>Alliaria petiolata</i> (Bieb.) Cavara et Grande	+							
<i>Angelica sylvestris</i> L.	+	+						
<i>Aristolochia clematitis</i> L.	+			+				
<i>Arrhenatherum elatius</i> (L.) J. et C. Presl				+				
<i>Artemisia vulgaris</i> L.		+						
<i>Asarum europaeum</i> L.					+	+	+	+
<i>Bidens frondosa</i> L.	+	+	+	+				
<i>Brachypodium pinnatum</i> (L.) Beauv.								+
<i>Brachypodium sylvaticum</i> (Huds.) Beauv.					+	+	+	+
<i>Caltha palustris</i> L.	+	+	+	+				
<i>Calystegia sepium</i> (L.) R. Br.			+	+				
<i>Calystegia sylvatica</i> (Kit.) Griseb.			+					
<i>Cardamine amara</i> L.				+	+			
<i>Cardamine impatiens</i> L.	+							
<i>Cardamine pratensis</i> L.	+			+	+	+	+	+
<i>Carex acuta</i> L.		+	+					
<i>Carex remota</i> L.					+	+	+	+
<i>Carex riparia</i> Curt.	+		+	+			+	+
<i>Carex sylvatica</i> Huds.	+			+	+	+	+	+
<i>Carex vesicaria</i> L.	+							
<i>Cerastium sylvaticum</i> Waldst. et Kit.	+	+						
<i>Chenopodium album</i> L.				+				
<i>Chenopodium hybridum</i> L.				+				
<i>Chenopodium betaceum</i> Andrzej.				+				
<i>Circaea lutetiana</i> L.	+	+		+	+	+	+	
<i>Cirsium arvense</i> (L.) Scop.				+				
<i>Cnidium dubium</i> (Schkuhr) Thell.							+	
<i>Convallaria majalis</i> L.	+	+			+	+		
<i>Coronaria flos-cuculi</i> (L.) A. Br.	+	+		+				
<i>Crepis ladomeriensis</i> Bess.	+							
<i>Cucubalus baccifer</i> L.							+	
<i>Deschampsia cespitosa</i> (L.) Beauv.	+				+	+	+	
<i>Echinochloa crusgalli</i> (L.) Beauv.				+				
<i>Echinocystis lobata</i> (Michx.) Torr. et Gray			+					
<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz								+
<i>Euphorbia palustris</i> L.			+					
<i>Filipendula denudata</i> (J. et C. Presl) Fritsch	+	+		+	+		+	+
<i>Fritillaria meleagris</i> L.	+	+						
<i>Galeobdolon luteum</i> Huds.					+	+		
<i>Galeopsis ladanum</i> L.				+				
<i>Galeopsis speciosa</i> Mill.		+		+	+		+	
<i>Galium aparine</i> L.					+		+	
<i>Galium boreale</i> L.				+				
<i>Galium elongatum</i> C. Presl			+					
<i>Galium odoratum</i> (L.) Scop.					+	+	+	+
<i>Galium palustre</i> L.	+	+		+		+	+	+
<i>Geranium robertianum</i> L.					+	+	+	
<i>Geum urbanum</i> L.				+	+	+	+	+
<i>Glechoma hederacea</i> L.	+	+		+	+	+		+
<i>Glyceria maxima</i> (C. Hartm.) Holmb.			+					
<i>Hedera helix</i> L.					+	+		+
<i>Humulus lupulus</i> L.		+		+				
<i>Hypericum maculatum</i> Crantz				+				
<i>Impatiens noli-tangere</i> L.		+						
<i>Impatiens parviflora</i> DC.		+						
<i>Iris pseudacorus</i> L.	+	+	+	+				

Назва виду	Групи фітоценозів							
	P_Con	P_U&G&B	P_Gl	K_Car	K_Aeg	K_Asa	K_U&R	K_Ca&Po
<i>Juncus effusus</i> L.				+				+
<i>Lamium album</i> L.					+	+		
<i>Lamium maculatum</i> (L.) L.						+		
<i>Laserpitium latifolium</i> L.	+							
<i>Lathyrus tuberosus</i> L.			+					
<i>Lathyrus vernus</i> (L.) Bernh.					+			
<i>Leucosium aestivum</i> L.	+	+	+					
<i>Lycopus europaeus</i> L.	+	+	+	+				
<i>Lysimachia nummularia</i> L.	+	+	+	+		+	+	+
<i>Lysimachia vulgaris</i> L.	+	+	+	+			+	+
<i>Lythrum salicaria</i> L.	+	+	+	+			+	
<i>Majanthemum bifolium</i> (L.) F.W. Schmidt					+			
<i>Mentha arvensis</i> L.	+		+					
<i>Mercurialis perennis</i> L.					+	+		
<i>Moehringia trinervia</i> (L.) Clairv.					+			
<i>Myosotis scorpioides</i> L.				+				
<i>Oenanthe aquatica</i> (L.) Poir.				+				
<i>Peucedanum palustre</i> (L.) Moench				+				
<i>Phalaroides arundinacea</i> (L.) Rausch.	+	+	+	+				+
<i>Phleum pratense</i> L.				+				
<i>Plantago major</i> L.		+						
<i>Poa nemoralis</i> L.					+	+		+
<i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All.					+	+	+	+
<i>Polygonum hydropiper</i> L.	+	+	+					
<i>Polygonum minus</i> Huds.				+				
<i>Polygonum mite</i> Schrank				+				
<i>Prunella vulgaris</i> L.		+						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Pulmonaria officinalis</i> L.					+	+	+	+
<i>Ranunculus auricomus</i> L.								+
<i>Ranunculus lanuginosus</i> L.		+						
<i>Ranunculus repens</i> L.	+	+	+	+				
<i>Rorippa amphibia</i> (L.) Bess.		+						
<i>Rubus caesius</i> L.	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Rumex hydrolapathum</i> Huds.		+	+					
<i>Rumex sanguineus</i> L.	+	+		+				+
<i>Scrophularia nodosa</i> L.	+	+			+			
<i>Scutellaria galericulata</i> L.	+		+	+				
<i>Sium latifolium</i> L.			+					
<i>Solanum dulcamara</i> L.	+	+	+	+				
<i>Solidago serotina</i> Ait.		+						
<i>Sonchus palustris</i> L.	+							
<i>Sparganium erectum</i> L.			+	+				
<i>Stachys palustris</i> L.	+	+	+	+				
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.				+	+	+	+	
<i>Stellaria neglecta</i> Weihe							+	
<i>Stellaria nemorum</i> L.	+	+			+		+	+
<i>Stenactis annua</i> Nees		+			+	+		+
<i>Succisella inflexa</i> (Kluk) G. Beck				+				
<i>Symphytum officinale</i> L.	+		+	+				
<i>Taraxacum officinale</i> Webb ex Wigg.	+	+						
<i>Thalictrum flavum</i> L.			+					
<i>Thalictrum lucidum</i> L.	+							
<i>Torilis arvensis</i> (Huds.) Link							+	
<i>Typha latifolia</i> L.			+					
<i>Urtica dioica</i> L.	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Veronica longifolia</i> L.	+	+	+					
<i>Viola reichenbachiana</i> Jord. ex Boreau	+	+			+	+	+	+
<i>Xanthium album</i> (Wild.) H. Scholz			+					
<i>Xanthoxalis dillenii</i> (Jacq.) Holub		+						
Всього видів	45	46	35	51	36	28	32	30
Кількість описів	6	3	6	6	6	3	6	5

Примітка. Пояснення позначок для груп фітоценозів – у тексті.

Висновки

У досліджених лісових масивах долини р. Латориці видове багатство трав'яного ярусу деревостанів, порівняно з мокрими лісовими луками, є вищим і у заплаві, і поза сучасною заплавою. Заплавні деревостани відзначаються більшим видовим різноманіттям трав'янистих рослин, ніж деревостани позазаплавні, а мокрі лісові луки заплави – бідніші за

такі ж лісові луки поза заплавою. Близько третини видів трав'яного ярусу зростають і в лісових, і в лучних ценозах. Аналіз структури видового складу досліджених ділянок за різними критеріями виявляє їх досить чіткі відмінності на градієнті: мокрі лісові луки заплави – деревостани заплави – мокрі луки позазаплавних ділянок лісу – деревостани поза заплавою.

-
1. Клеопов Ю. Д. Анализ флоры широколиственных лесов европейской части СССР. – Киев: Наук. думка, 1990. – 352 с.
  2. *Определитель* высших растений Украины. – Киев: Наук. думка, 1987. – 548 с.
  3. Фодор С. С. Флора Закарпаття. – Львів: Вища школа, 1974. – 208 с.
  4. Ellenberg H. et al. Zeigerwerte von Pflanzen in Mitteleuropa // *Scripta geobotanica.* – 1991. – 248 S.
  5. Oberdorfer E. Pflanzensoziologische Exkursionsflora. – Stuttgart: Ulmer, 1979. – 997 S.

Отримано: 24 січня 2006 р.

Прийнято до друку: 19 травня 2006 р.